

LOS • ruimte maak je samen

Conceptvisie Gat van den Ham in balans

In opdracht van de Gemeente Drimmelen

LOS • ruimte maak je samen

Laatst gewijzigd: 08/12/2025

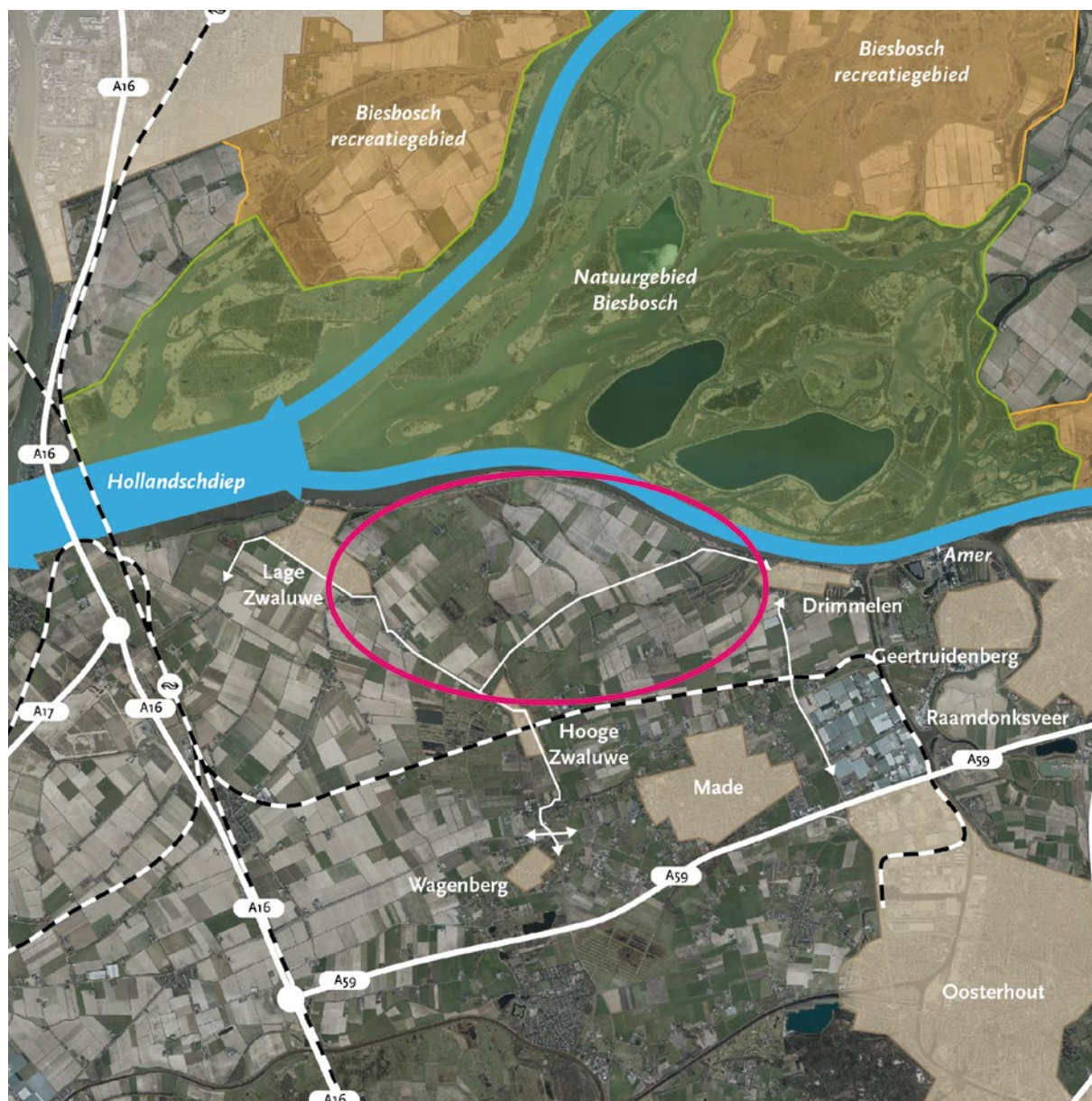
LOS • ruimte maak je samen

Nieuwe Linie 1-3,
5264 PJ Vught
Tel: 073 - 7113770
info@losruimte.nl
www.losruimte.nl

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
1.1.	Aanleiding en doelstelling	5
1.2.	Het gebied van deze visie 'Gat van den Ham'	5
1.3.	Proces	5
1.4.	Status	5
2.	De gebiedswaarden	7
2.1.	Het ontstaan	7
2.2.	Landbouw	11
2.3.	Natuur	17
2.4.	Water	21
2.5.	Landschap	23
2.6.	Recreatie	25
3.	De opgaven en kansen	27
4.	De visie: Gat van den Ham in balans	31
4.1.	Ruimte voor duurzaam agrarisch ondernemen	33
4.2.	Uitbreiden van het aanbod aan recreatievoorzieningen	35
4.3.	Het verbeteren/uitbreiden van natuurwaarden	39
5.	Gebiedsprogramma	41

Afbeelding 1. Het plangebied

1. Inleiding

1.1. Aanleiding en doelstelling

De gemeente Drimmelen wil met deze rapportage voor het Gat van den Ham een visie formuleren op de toekomstige doorontwikkeling van het gebied. Deze visie vormt een bouwsteen voor de gemeentelijke omgevingsvisie en zal daarin nader worden verankerd.

Verschillende achtergronden maken het wenselijk om deze visie op te stellen. Zo hebben diverse Biesboschpartners de behoefte uitgesproken aan een betere spreiding van toeristen en recreanten, om zo de druk op de Biesbosch te verlichten. De gemeente Drimmelen ziet in het Gat van den Ham een kansrijke locatie om hieraan bij te dragen. Daarnaast biedt het gebied mogelijkheden om te functioneren als uitloopgebied voor inwoners van omliggende steden, waarmee het bijdraagt aan de leefbaarheid en recreatieve kwaliteit van de regio. Natuurlijk is het gebied van belang voor de vele boeren die hier ondernemen en zien zij mogelijk ook opgaven voor de toekomst.

1.2. Het gebied van deze visie 'Gat van den Ham'

Als we spreken over het gebied van het Gat van den Ham, bedoelen we in deze visie een ruim gebied, namelijk het landelijke gebied tussen de kernen

Drimmelen, Lage Zwaluwe en Hooge Zwaluwe. Centraal in dit polderlandschap liggen een aantal oude kreken, waarvan het Gat van den Ham er één is.

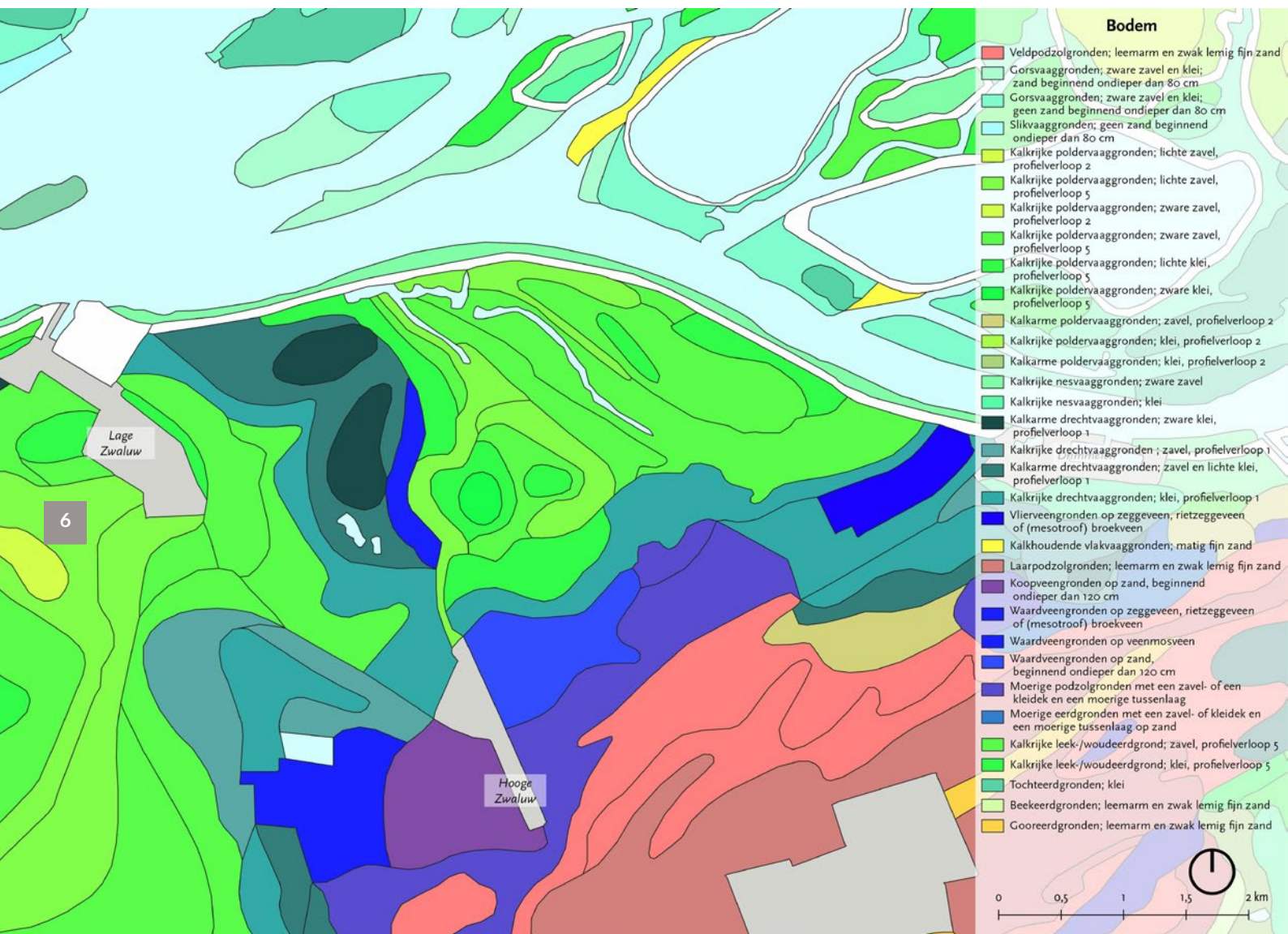
1.3. Proces

Deze visie is mede tot stand gekomen door een intensief proces van gesprekken met diverse partijen die een rol spelen in het gebied. Zo is er gesproken met circa twintig grondeigenaren, veelal boeren, waarbij mooie gesprekken aan de keukentafel zijn gevoerd. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met diverse vertegenwoordigers van natuurorganisaties en met personen en organisaties die actief zijn op het gebied van recreatie binnen de gemeente. Ook het waterschap, de provincie en Staatsbosbeheer zijn bij het proces betrokken geweest. In juli is de conceptvisie gepresenteerd aan en besproken met een 30-tal stakeholders.

Al deze partijen hebben indirect bijgedragen aan de totstandkoming van de visie. Hun inzichten, gesignaleerde opgaven en aangedragen kansen hebben een belangrijke rol gespeeld in de vormgeving van deze visie.

1.4. Status

De conceptvisie Gat van den Ham wordt een bouwsteen voor de omgevingsvisie. De visie zal worden vastgesteld door de gemeenteraad.

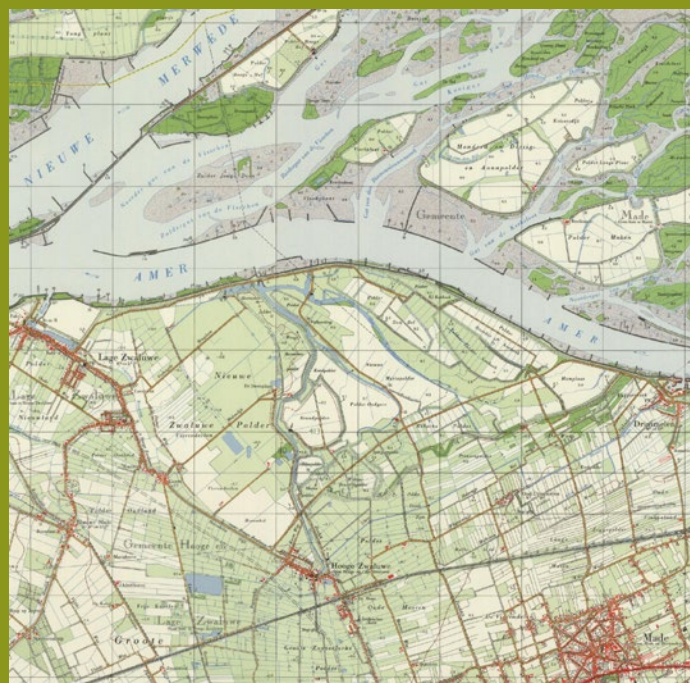
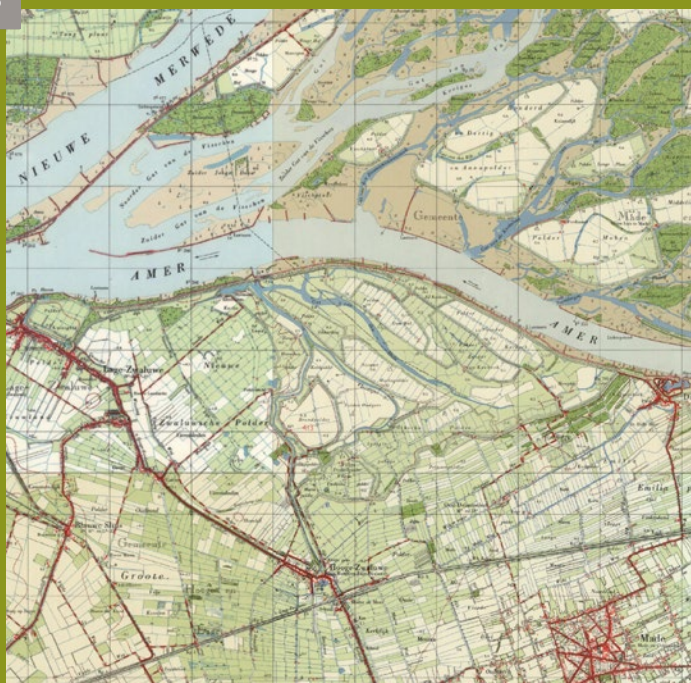
Afbeelding 3. De bodem

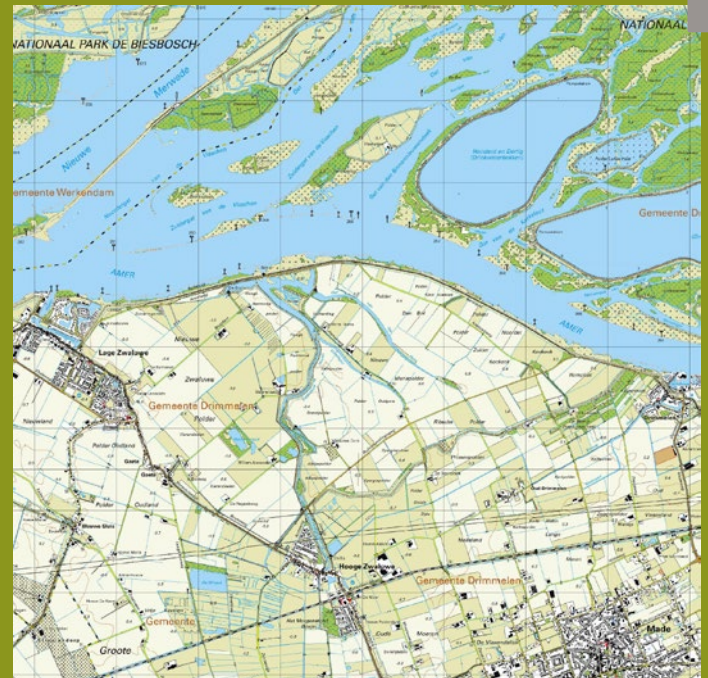
2. De gebiedswaarden

2.1. Het ontstaan

Het gebied Gat van den Ham is in het verre verleden ontstaan onder invloed van de rivier. Ten zuiden van het gebied ligt in de gemeente Drimmelen het Brabantse zandlandschap, doorsneden door een stelsel van beken. Op dat zand liggen bijvoorbeeld Made, Terheijden en Wagenberg. De kernen Drimmelen, Lage Zwaluwe en Hooge Zwaluwe bevinden zich in het lager gelegen rivierkleilandschap. Plaatselijk zijn er overgangsgebieden tussen zand en klei, waar veen voorkomt. Ook onder het rivierkleipakket van de polders ligt plaatselijk veen.

Op historische kaarten is de inpoldering van het gebied goed zichtbaar. Enkele oude kreken zijn nog herkenbaar. Duidelijk is te zien hoe het gebied beetje bij beetje is ingepolderd. Richting de kern Lage Zwaluwe is een haventak gegraven, die deze kern nog steeds met de rivier verbindt. De inpoldering heeft in meerdere fasen plaatsgevonden. De kreek 'Gat van den Ham' fungeerde ooit als een soort nevengeul van de Amer. Al met al is er een fascinerend patroon ontstaan van kleine polders die in de loop der tijd grootschaliger en rationeler zijn geworden.

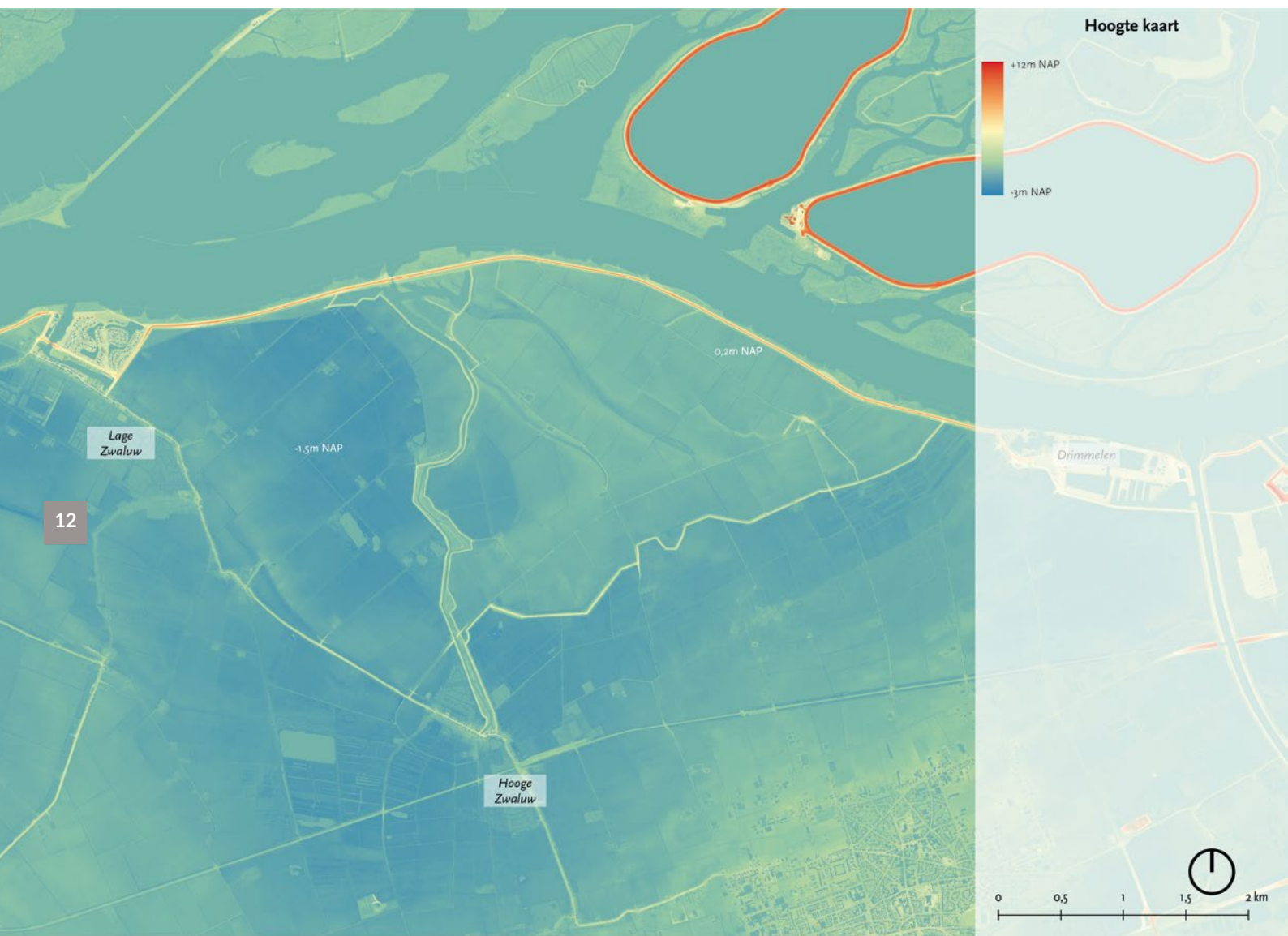
Afbeelding 4. Grondgebruik

2.2. Landbouw

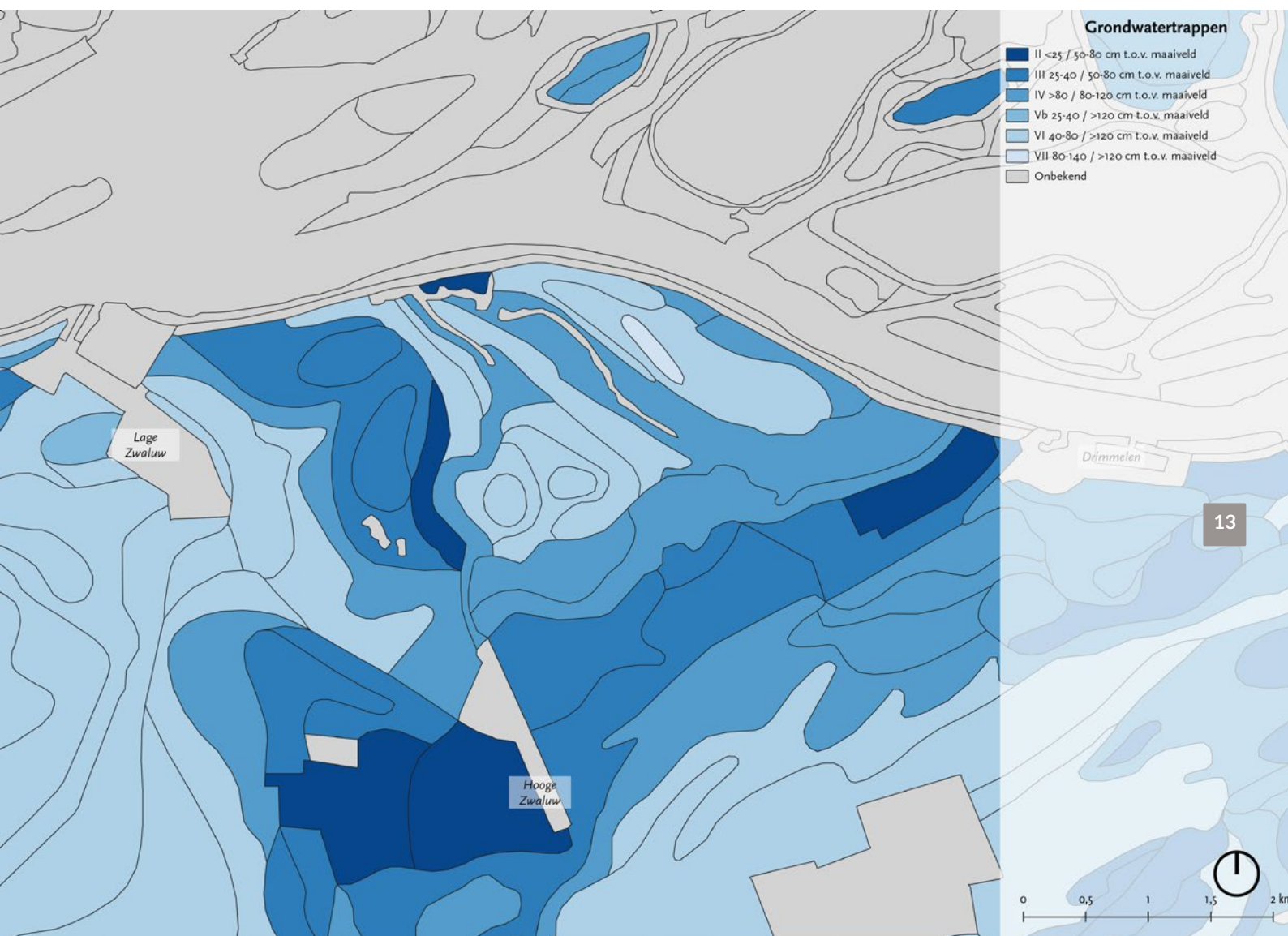
De bodemkaart, het AHN, de grondwatertrappenkaart én de kaart van grondgebruik (gewassen) laten duidelijk zien dat dit een sterk landbouwgebied is. Er zijn wel verschillen binnen het gebied: het westen wordt vooral gebruikt als weidegrond, terwijl het oosten vooral als akkergrond in gebruik is.

De waterhuishouding in het Gat van Ham is afgestemd op de landbouw. In algemene zin kampt de landbouw als gevolg van klimaatverandering met uitdagingen t.a.v. water; Soms is er teveel en soms door verdroging te weinig. Er is altijd voldoende water beschikbaar en de ontwatering is ingericht ten behoeve van goede landbouwcondities. De gronden zijn rijk. In het gebied bevinden zich enkele rundveehouderijen, een intensieve varkenshouderij en verschillende akkerbouwbedrijven. De aard van de bedrijven varieert, maar is overwegend traditioneel. Sommige bedrijven werken op meer natuurinclusieve wijze, gebruikmakend van regelingen voor natuurbeheer.

De meeste boeren zijn relatief jong en zien elk op hun eigen manier toekomstmogelijkheden in het gebied.

Afbeelding 5. AHN

Afbeelding 6. Grondwatertrappen

2.3. Natuur

Het gebied ligt nabij de Biesbosch en de Amer, die onderdeel zijn van het Natura 2000-netwerk. De haventak met de wielen en de oude kreken zijn waardevol voor de natuur. De plek waar de kreken samenkomen is aangewezen als een 'natte natuurparel'. Ook de oude Winterdijk met het gebied de Worp en de kleinschalige landschapselementen rondom de dijk zijn waardevol. Deze structuren maken deel uit van het NatuurNetwerk Brabant (NNB).

Binnen de open polder zijn bloemrijke akkerranden, dijken en wegbermen aanwezig die extensief worden beheerd. Deze smalle stroken zijn van grote waarde voor de natuur. Ook ligt er een oude zandwinput met veel opgaande beplanting in de polder.

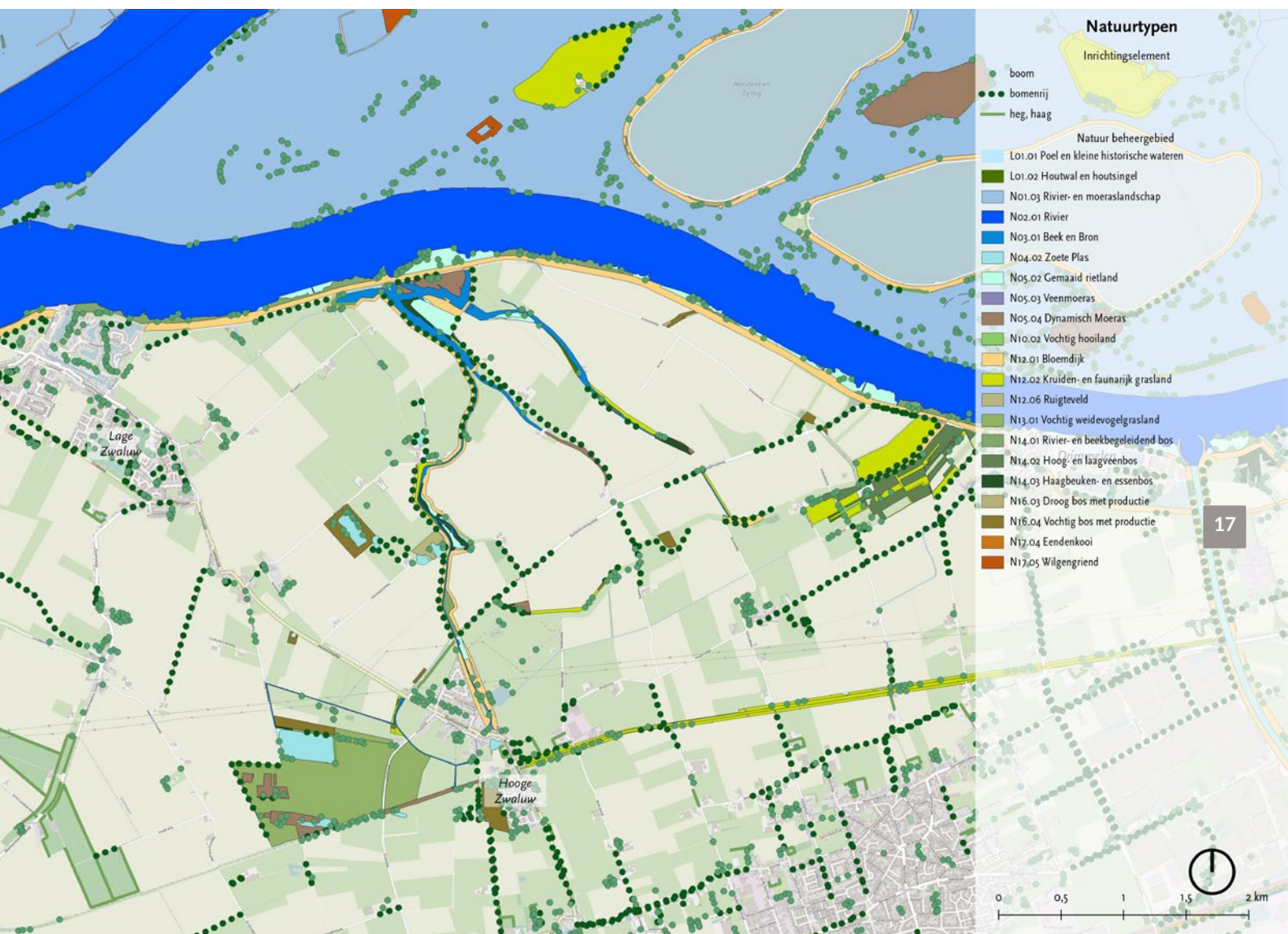
In het westelijk deel van het gebied komen veel weidevogels voor, mede dankzij het extensieve gebruik als weidegrond. Hoewel het geen beschermd (weide)vogelgebied is, biedt het een belangrijke habitat. Daarnaast vormen het landbouwgebied, de natuurlijke structuurlijnen en kleine bosjes leefgebied voor reeën (die de Amer overzwemmen), vossen, bevers en ander klein wild.

Binnen het gebied zijn verschillende kleine natuurinitiatieven te vinden. Zo is er onder andere een voedselbos ontwikkeld, zijn er kleinschalige landschapselementen aangelegd en is er een 'bomenweide' gerealiseerd aan de Koekoekweg.

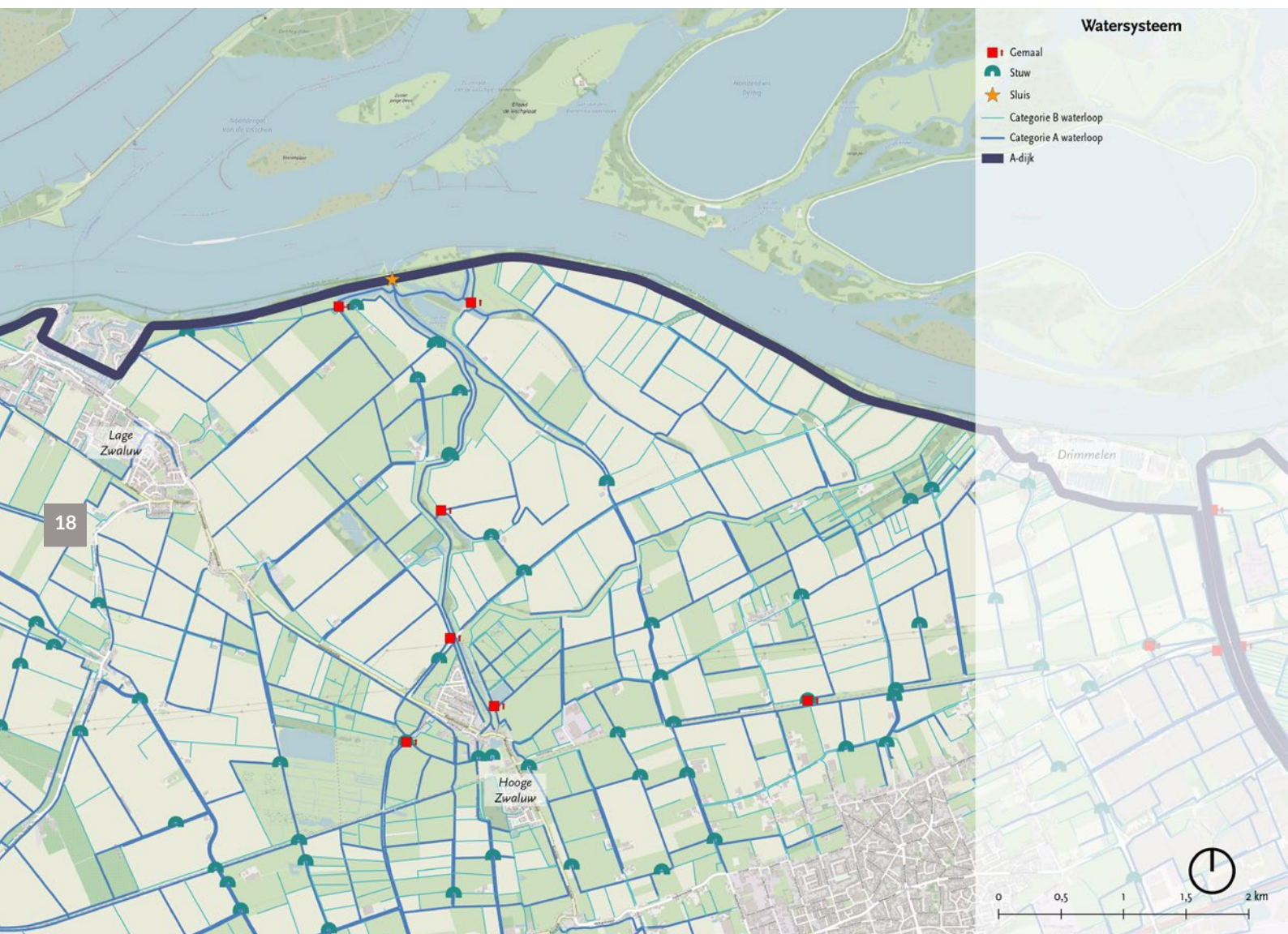

Afbeelding 7. Het natuurnetwerk

Afbeelding 8. Natuurtypen

Afbeelding 9. Het watersysteem

2.4. Water

Zonder controle over de waterhuishouding zou het gebied er totaal anders uitzien. Het patroon van dijken, kreken en watergangen wordt zorgvuldig beheerd met inlaten, stuwen en gemalen. Het waterschap beheert het watersysteem met oog voor zowel landbouwkundige als natuurbelangen.

In het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) heeft het waterschap de opgave om de waterkwaliteit op het juiste niveau te brengen. Aan de NNB-structuurlijnen van de kreken is de afgelopen jaren gewerkt: oevers en onderwaterbodems zijn verbeterd.

Als gevolg van klimaatverandering is op termijn wel te verwachten dat de waterhuishouding in het gebied aangepast zal moeten worden. Het is goed om die ontwikkelingen actief te volgen en alsdan de visie op deze ontwikkelingen aan te scherpen. We krijgen te maken met veranderingen op het gebied van waterbeschikbaarheid, waterveiligheid en waterkwaliteit.

Afbeelding 10. Massa ruimtekaart

2.5. Landschap

Het landschap is aantrekkelijk door de bijzondere openheid van de polders. Het contrast met het zuidelijker gelegen, kleinschalige zandlandschap is groot en vormt juist de charme van het gebied. De uitzichten vanaf de dijken, met name de Amerdijk, zijn indrukwekkend. De Amer zelf is echter vaak niet direct zichtbaar, omdat de belevingsroutes meestal onderlangs lopen.

Binnen het plangebied zijn vooral de omgeving van de Worp en de haventak met de wielen landschappelijk aantrekkelijk. Hier ervaar je het contrast tussen de open polders en de oude structuren op hun best.

2.6. Recreatie

De drie omliggende kernen — Lage Zwaluwe, Hooge Zwaluwe en Drimmelen — zijn ieder op hun eigen wijze aantrekkelijk. Ze beschikken over beperkte (horeca)voorzieningen die een ommetje aantrekkelijk maken. De historische kern van Drimmelen trekt veel watersporttoerisme aan dat de Biesbosch wil beleven. Hier is ook behoorlijk wat horeca aanwezig en de oude kern is de moeite waard om te bezoeken.

Het open landschap tussen de kernen is grootschalig, en ook de routestructuur is grofmazig. Er wordt veel gefietst en ook gewandeld. Als fietser rijd je vaak samen met het autoverkeer. Vooral de route langs de haventak tussen Hooge Zwaluwe en de Amer wordt goed gebruikt. Voorzieningen zijn er nauwelijks, op een enkel bankje na. Er wordt weinig informatie over het gebied verstrekt. Voor de kenner zijn er enkele (laarzen)paden, maar een echte wandelstructuur ontbreekt.

3. De opgaven en kansen

We constateren dat het gebied in meerdere opzichten kwaliteiten heeft. Iedere kwaliteit biedt kansen om verder doorontwikkeld te worden. Tegelijkertijd ontstaan daarbij ook spanningen in het gebied, omdat bepaalde functies elkaar kunnen hinderen.

Er liggen geen grote acute opgaven die direct moeten worden aangepakt. Wel zijn er kansen. Op de langere termijn kent het gebied wel opgaven vanwege het veranderende klimaat. We krijgen op lange termijn te maken met veranderingen op het gebied van waterbeschikbaarheid, waterveiligheid en waterkwaliteit.

De landbouw vraagt hier om ruimte om duurzaam door te kunnen ontwikkelen. In algemene zin komt er veel af op de landbouwsector vanwege veranderende wetgeving. We zien dat de landbouw in het Gat van den Ham zich met de wetgeving mee ontwikkelt, waardoor een steeds duurzamere landbouw ontstaat – bij de ene boer wat actiever en enthousiaster dan bij de ander, die meer volgend is. We constateren een spanning in het gebied tussen

de landbouw en intensieve recreatie. Huidige ondernemers vinden intensieve recreatie niet passend bij het karakter van het gebied. Kansen voor nevenactiviteiten worden wel gezien, mits de rust niet te veel verstoord wordt.

Boeren hebben behoefte aan een goed gereguleerde en gestuurde waterhuishouding. Vanuit de belangen van de natuur kan hier op termijn spanning ontstaan. De natuurwaarden zijn gebaat bij meer ruimte voor oevernatuur, maar ook bij hogere grondwaterpeilen. Zeker met het veranderende klimaat, dat kan leiden tot hogere (rivier)waterstanden, kunnen er effecten optreden voor de landbouw. Mogelijk vraagt dit op langere termijn ook om ander grondgebruik of andere teelten.

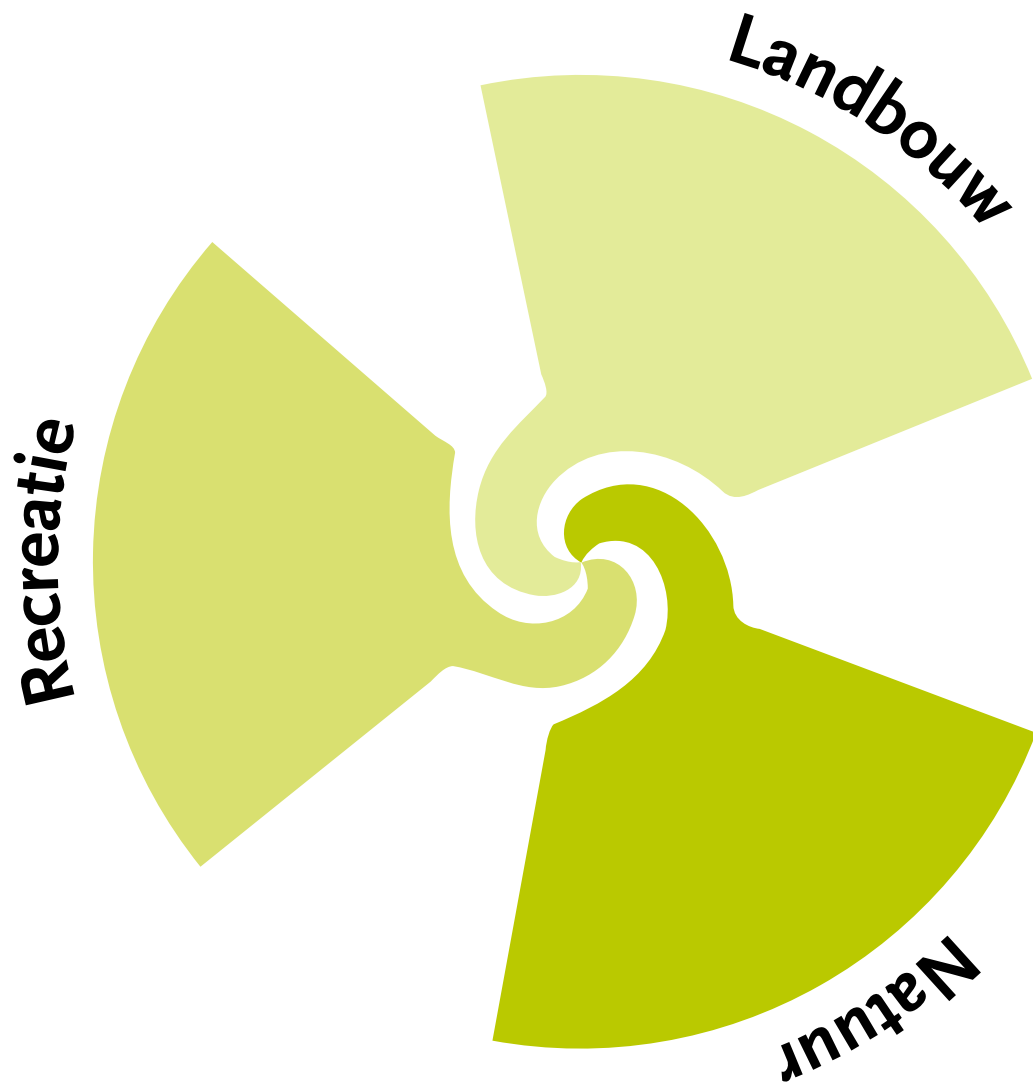
Er liggen kansen voor recreatie in het gebied, waarbij partijen het erover eens zijn dat het moet gaan om extensieve vormen van recreatie. Vooral routes en routegebonden activiteiten vragen om ontwikkeling; hier liggen volop kansen. Er is echter

nadrukkelijk spanning tussen natuur en recreatie, ook als het gaat om extensieve vormen. Met name verstoring door honden is een knelpunt voor de natuur. Vanuit het beleid voor de Biesbosch is versterking van de recreatieve waarden in het gebied gewenst, omdat wordt aangenomen dat hiermee de druk op de Biesbosch kan worden verlicht.

Er liggen nadrukkelijk kansen voor de natuur. De huidige structuur is aantrekkelijk, maar wordt door partijen als kwetsbaar aangemerkt. Het robuuster maken van de structuren wordt gezien als wenselijk. In macroverband kan dit gebied een goede schakel vormen tussen de Biesbosch, de Zonzeel en de Mark. Er worden geen grote spanningen gezien tussen natuur en landbouw. Eerder worden er kansen gezien, met een ontwikkeling richting meer natuurinclusieve landbouw.

4. De visie: Gat van den Ham in balans

Het gebied heeft veel potentie. Diverse waarden zijn aanwezig en kunnen allemaal versterkt worden. Onze visie is dat we de drie hoofdwaarden van het gebied – landbouw, natuur en recreatie – met elkaar in balans willen brengen en ook ieder willen versterken.

Daar is geen kant-en-klare oplossing voor. Echter, met deze houding willen we in de toekomst initiatieven in het gebied beoordelen en sturen in de gewenste richting. Daarbij zien we volop ruimte voor ontwikkeling.

We beschrijven op de volgende pagina's de drie hoofdlijnen, waarbij in ogenschouw genomen moet worden dat we deze drie in balans met elkaar zien.

1. Ruimte voor duurzaam agrarisch ondernemen;
2. Uitbreiden van het aanbod aan recreatievoorzieningen;
3. Het verbeteren en uitbreiden van natuurwaarden.

We hebben ervoor gekozen geen visiekaart op te stellen, omdat dit te veel concrete sturing zou kunnen geven of verkeerde suggesties zou kunnen wekken. We zien het versterken van dit gebied vooral als een proces vanuit enkele heldere doelen. Het proces van de doorontwikkeling van het gebied willen we als gemeente faciliteren, zoals we in de volgende pagina's verder toelichten.

4.1. Ruimte voor duurzaam agrarisch ondernemen

Stimuleren en faciliteren van duurzame/ regeneratieve landbouw

We denken dat er een serieuze toekomst is voor de landbouw in het gebied. We zien op termijn een transformatie naar meer duurzame en regeneratieve landbouw. We beschouwen dit als een trend die we willen faciliteren. Het tempo waarin dit zal plaatsvinden hangt ook af van de sector. Het is een ontwikkeling op basis van vrijwilligheid die we als gemeente actief aanmoedigen.

Slim omgaan met water, nu en in de toekomst

Voor de toekomst zien we een uitdaging als het gaat om de beschikbaarheid van voldoende goed water voor de landbouw, in combinatie met de behoefte aan voldoende water voor natuur. Klimaatverandering zal hierin ook zeker een rol spelen. Ook hier zoeken we de balans, rekening houdend met het natuurlijke systeem.

Ruimte bieden aan ondernemerschap

We willen bestaande ondernemers de ruimte bieden om zich door te ontwikkelen, indien de ontwikkeling bijdraagt aan de beoogde balans. Dat kan inhouden het ondersteunen van de agrarische ontwikkeling, maar ook neventakken die de recreatie ondersteunen of de natuurwaarden vergroten.

Afbeelding 11. Visual landbouw

Creatief meedenken met VAB's

In Nederland zullen we de komende jaren te maken blijven houden met bedrijven die willen stoppen. Gemiddeld stopt circa 3% van de bedrijven. Grond komt dan ten gunste van schaalvergroting. Met stoppers willen we creatief meedenken, als hun gewenste herontwikkeling bijdraagt aan de beoogde balans van landbouw, natuur en recreatie. Indien er wat meer ruimte nodig is in het huidige beleid en het de balans versterkt, denken we positief en creatief mee.

Actief contact onderhouden met de ZLTO en vaker aan de keukentafel om boeren tijdig te ondersteunen bij de transitie

Tijdens het proces van de totstandkoming van deze visie hebben we gemerkt hoe belangrijk het

is dat er een goede relatie bestaat tussen de sector, ondernemers en de gemeente. Door nauw contact kunnen wij onze rol beter vervullen en de transitie ondersteunen.

Toekomstgerichte duurzame initiatieven in de schijnwerper zetten

Toekomstgerichte en duurzame landbouw vinden we van groot belang voor de ontwikkeling van 'Gat van den Ham in balans'. Initiatieven die daar positief aan bijdragen, willen we als gemeente ondersteunen en ook in de schijnwerpers zetten. Daarmee hopen we een beweging in gang te zetten door anderen te inspireren.

4.2. Uitbreiden van het aanbod aan recreatievoorzieningen

Dit gebied heeft kansen om de recreatie te versterken. We kiezen er nadrukkelijk voor om kansen te bieden die de balans met landbouw en natuur versterken. Dit gebied zou ook best intensiever ontwikkeld kunnen worden, maar we vinden dat niet passend bij de 'groenblauwe' waarden van onze gemeente. We zetten daarom in op het versterken van routes en het uitbreiden van het aanbod aan recreatievoorzieningen.

4.2.1. Versterken van routes

Accent op versterken van het voet- en fietsnetwerk

Het fietsnetwerk is momenteel goed, hoewel het wat grofmazig is. Meer ruimte voor de fietser is op termijn gewenst. Waar mogelijk maken we ruimte om veiliger en comfortabeler te kunnen fietsen.

Het wandelnetwerk is nu te grofmazig. Het zou mooi zijn als we tussen de Amerdijk en de ruilverkavelingsweg nog ergens een kortsluiting zouden kunnen maken. We willen in overleg met eigenaren en andere gebiedspartijen kijken wat mogelijk is.

Afbeelding 12. Visual recreatie

Ontwikkelen van een netwerk van laarzenpaden

Voor de kenner zijn er nu mogelijkheden om te lopen, maar er is geen echt netwerk en de routes zijn slecht herkenbaar. We willen in overleg met eigenaren en andere gebiedspartijen kijken wat mogelijk is om deze structuur te verbeteren. Daarbij beseffen we ons dat we soms langs (kwetsbare) natuurgebieden komen. Er moeten maatregelen genomen worden om te zorgen dat honden de rust niet verstoren (denk aan ondoordringbare hagen of overstaphekken).

Informatie over het landschap, de natuur, verhalen en zijn gebruikers gekoppeld aan routes

Het is mooi als je ergens kunt komen, maar het is nog beter als je begrijpt in welke omgeving je bent. We willen zorgen dat er informatie wordt geboden over de natuur, geschiedenis en toekomst van dit landschap. Daar hoort ook een bankje bij om te rusten en te genieten van de omgeving.

Beheer- en onderhoudsplan

Een veelgehoord punt in de gesprekken is het onderhoud van voorzieningen. We gaan onderzoeken in hoeverre we het onderhoudsplan voor ons buitengebied kunnen herijken.

4.2.2. Uitbreiden van het aanbod aan recreatievoorzieningen

Stimuleren recreatief medegebruik

Zowel bij de boeren in het gebied als andere inwoners staan we open voor initiatieven voor extensieve recreatie die passen bij de beoogde balans. We denken dan bijvoorbeeld aan kleinschalig verblijf of verkoop van agrarische producten.

Uitzichtpunt over het landschap

We denken dat een uitzichtpunt over het landschap van grote toegevoegde waarde is. Bijvoorbeeld de sluis bij Amer zou een geweldige plek zijn, waar het gebied, de rivier en de Biesbosch ervaren kunnen worden.

Open staan voor recreatieve ontwikkeling van parels in het landschap

Er zijn een aantal plekken in het gebied, zoals bijvoorbeeld een winput en een aantal wielen, waar meer mensen van zouden kunnen genieten. Kansen die we hier zien zijn wederom extensief en gericht op natuur- en landschapsbeleving. Bijvoorbeeld een rustpunt of wellicht een theeschenkerij.

Zwemwater met strandje (of weide) in de omgeving van Drimmelen

Aan de Amer nabij Drimmelen denken we dat een strandje van toegevoegde waarde is voor passanten en inwoners. Daarbij beseffen we dat de Amer een Natura 2000-gebied is en dat we te

maken hebben met de veiligheid van de rivier. We willen onderzoeken hoe we hier, op een nader te definiëren locatie, een verpoos- en recreatieplek aan het water kunnen maken.

Drimmelen als toeristisch-recreatief centrum moet zich kunnen blijven ontwikkelen

Drimmelen is al een sterke plek. We beseffen ons dat dergelijke trekkers ruimte vragen in de toekomst voor doorontwikkeling. We staan in beginsel positief tegenover deze ontwikkelingen, omdat ze passen bij ons groenblauwe imago en ondersteunend zijn aan de kwaliteit van de Biesbosch.

Lage Zwaluwe als belangrijke poort naar de Biesbosch

Het dorp Lage Zwaluwe is al een belangrijke poort naar de Biesbosch. We denken dat de voorzieningen hier sterker kunnen worden. We koesteren het pontje en willen ondernemers in Lage Zwaluwe ondersteunen met hun aanbod.

Haven Hooze Zwaluwe als blauwe parel

De haven van Hooze Zwaluwe is heel bijzonder, maar ook erg verstopt en verborgen. Versterking van deze plek met een dagrecreatieve voorziening zou de structuur van het gebied versterken.

Recreatief Drimmelen als onze samenwerkingspartner

We koesteren de samenwerking met Recreatief Drimmelen. Deze houden we blijvend in stand.

4.3. Het verbeteren/uitbreiden van natuurwaarden

Kreken Gat van den Ham robuuster maken

De kreken van het Gat van den Ham willen we graag robuuster maken. Dat vraagt ruimte. Daarvoor gaan we het gesprek aan met eigenaren en gebiedspartijen om te onderzoeken wat mogelijk is. Ruimte voor natuur gaat hier gepaard met een gewenst laarzenpad.

Oude Zeedijk ontwikkelen tot markante dijk met kruidenrijk gras

De oude Zeedijk met de worp en aanliggende kleine landschapselementen is al een belangrijke

ecologische verbindingszone. We willen deze structuur graag versterken en deze lijn beter beleefbaar maken.

Zuinig zijn op de natuur langs de spoorlijn

De spoorlijn is een lange verbindingslijn in het landschap voor planten en dieren. We willen deze structuur behouden en waar mogelijk versterken.

Kansen bieden voor weidevogels in het laaggelegen gebied bij de Brugdam

Het gebied rond de Brugdam is al erg interessant voor weidevogels door het huidige grondgebruik. In overleg met partijen willen we onderzoeken hoe we dit kunnen beschermen en versterken, rekeninghoudend met de belangen van de grondeigenaren.

Afbeelding 13. Visual natuur

Verbinding maken tussen de Biesbosch, Zonzeelsche Polder en de Mark

In groter verband is het Gat van den Ham een puzzelstuk in een groter natuurnetwerk. Waar kansen zich voordoen om dit te versterken via (kleinschalige) natuurontwikkeling of natuurlijker grondgebruik, willen we dit actief ondersteunen.

Ruimte voor agrarisch natuurbeheer

We zien dat de landbouwgronden ook meer of minder natuurwaarden hebben. Het zou mooi zijn als landbouw en natuur meer geïntegreerd zouden raken. Ontwikkelingen die de natuur versterken, zoals bijvoorbeeld bloemrijke akkerranden, houtsingels in randen, niet-kerende landbouw,

strokenteelt, enz., moedigen we aan. We willen met de sector ook onderzoeken of daar extra middelen voor te vinden zijn.

Sterk netwerk onderhouden tussen lokale natuurorganisaties

Als gemeente hebben we partijen die actief zijn in de ontwikkeling en het beheer van natuur hard nodig. We willen het netwerk dat we hebben onderhouden en versterken.

LOS • ruimte maak je samen

LOS • ruimte maak je samen
Nieuwe Linie 1-3, 5264 PJ Vught
Telefoon: 073 - 7113770

info@losruimte.nl
www.losruimte.nl